

Henryk SZELEGIEWICZ

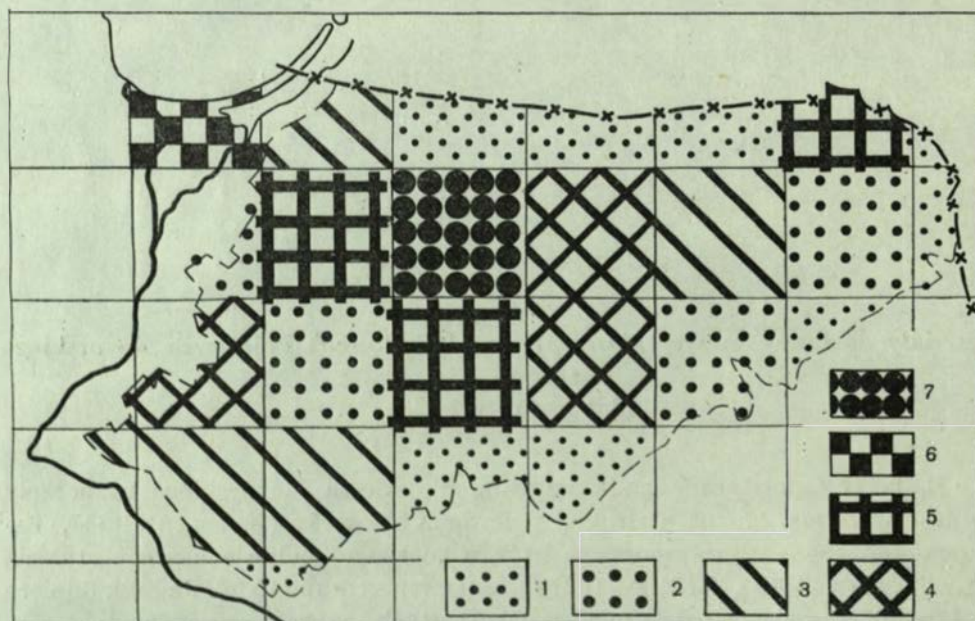
Materialy do fauny mszyc (*Homoptera*, *Aphidodea*) Pojezierza Mazurskiego

[Z 1 mapką w tekście]

Badania faunistyczne nad mszycami Pojezierza Mazurskiego rozpoczęły się dość wcześnie, bo już w drugiej połowie XIX wieku (NEUMANN 1857, TASCHEBERG 1865) i kontynuowane były w pierwszej połowie naszego stulecia przez DAMPFA (1908), RIECHA (1927) i SZULCZEWSKIEGO (1936). Jednak dopiero po II wojnie światowej, w latach sześćdziesiątych, nabrały one należytego rozmachu (BERLIŃSKI 1962, SZELEGIEWICZ 1961–1967, HUCULAK 1965–1968, MICHNO-ZATORSKA 1966), dzięki czemu Pojezierze Mazurskie stało się, obok Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (skąd znamy 450 gat.) i Niziny Mazowieckiej (375 gat.), najlepiej pod względem afidofaunistycznym poznanym regionem Polski. Po uwzględnieniu danych zawartych w niniejszym wykazie, fauna Pojezierza Mazurskiego liczy 470 znanych gatunków mszyc, co stanowi blisko 70 % gatunków zarejestrowanych z całej Polski. Wydawałoby się więc, że afidofauna tego regionu została poznana na tyle dobrze, że umożliwiałaby to przejście do etapu badań ekologiczno-zoocenotycznych i zoogeograficznych. Niestety, rzut oka na załączoną mapkę przekonuje nas, że afidofauna Pojezierza Mazurskiego poznana jest bardzo nierównomiernie, co właściwie uniemożliwia podjęcie prac zoogeograficznych. Fakt wykazania w niniejszej pracy 32 gatunków nie notowanych dotąd z tego regionu, w tym aż 7 gatunków nowych dla fauny Polski, świadczy także wyraźnie, że rejestracyjny etap badań faunistycznych nad mszycami tego regionu daleki jest jeszcze od zakończenia.

Mszyce nie stanowią pod tym względem wyjątku, gdyż podobny stan poznania charakterystyczny jest dla większości bezkręgowców Polski, z wyjątkiem być może ślimaków, motyli i niektórych rodzin chrząszczy. Dlatego też nie można zgodzić się z głoszonym przez niektórych ekologów poglądem,

w myśl którego należałoby zarzucić dziewiętnastowieczną i rzekomo nikomu niepotrzebną faunistykę. Głosiciele tych demagogicznych poglądów nie rozumieją, że nie można przeskakiwać pewnych etapów badań. Nie wyciągają oni żadnych wniosków z rozwoju geobotaniki, dyscypliny, która od dawna osiągnęła

Mapka 1. Stopień zbadania afidofauny na różnych obszarach (kwadraty siatki UTM) Pojezierza Mazurskiego. 1 - 0-5 gatunków, 2 - 6-10 gat., 3 - 11-20 gat., 4 - 21-30 gat., 5 - 31-60 gat., 6 - 61-250 gat., 7, - 251-450 gat.

etap syntetycznych badań fitosocjologicznych i fitogeograficznych, lecz bynajmniej nie zarzuciła florystyki, a wręcz przeciwnie, wzmożła raczej opracowywanie i publikowanie flor poszczególnych regionów kraju. Niemożliwe jest bowiem prowadzenie pogłębionych badań ekologiczno-zoocenotycznych bez uprzednich lub jednoczesnych badań faunistyczno-rejestracyjnych, a brak równomiernego i statystycznie porównywalnego poznania fauny całego kraju uniemożliwia także podjęcie syntetycznego etapu badań zoogeograficznych, w tym także potrzebnych prób regionalizacji geozologicznej Polski. Geozologia jest w stosunku do geobotaniki ogromnie zapóźniona i znajduje się dopiero na etapie formułowania aparatu pojęciowego i wypracowywania metodyki badań. Myślę, że właściwie ujęte badania faunistyczne mogą i powinny stać się pomocą i stimulatorem badań ekologiczno-zoocenotycznych.

Krytykom faunistyki niepodobna jednak odmówić i pewnej racji. Dotychczasowe prace faunistyczne, rozgadane i nadmiernie rozbudowane o wiadomości wtórne, przepisywane z innych prac lub katalogów, takiej roli spełniać

nie mogły. Powinny one być bardziej zwięzłe i podawać przede wszystkim dane o liczebności i charakterze związków danych gatunków z określonymi siedliskami na badanym terenie.

Praca niniejsza jest wykazem 90 gatunków mszyc, dla których podano nowe stanowiska lub nowe rośliny żywicielskie z Pojezierza Mazurskiego i ma charakter wyłącznie rejestracyjny. Materiały dowodowe znajdują się w Instytucie Zoologii PAN i zostały zebrane przeze mnie, dra L. OLESIŃSKIEGO i zmarłego mgra S. HUCULAKA. Gatunki nowe dla Pojezierza Mazurskiego zaznaczono w wykazie gwiazdką (*), nowe dla fauny Polski — dwiema gwiazdkami (**). W wykazie gatunków użyto następujących skrótów: fund. = założycielka rodu, apt. = bezskrzydła dzieworódka, al. = uskrzydłona dzieworódka, juv. = larwy lub nimfy, ♀ = samica amfigoniczna, ♂ = samiec.

Wykaz gatunków w porządku systematycznym

1. *Pineus strobi* (Htg.)* U nas dość rzadki, występuje wyłącznie w parkach i nasadzeniach. Z Pojezierza Mazurskiego dotąd nie notowany.

Pasym pow. Szczytno, 13 V 1967, *Pinus strobus* — apt.

2. *Phylloxera coccinea* (v. HEYD.)* Pospolity w całej Polsce i związany z grądami i borami mieszanymi; występuje także w parkach i zadrzewieniach miejskich. Z Pojezierza dotąd nie był wykazywany.

Bryńsk pow. Działdowo, 17 VI 1967, *Quercus petraea* — apt.

3. *Pemphigus bursarius* (L.). Pospolity u nas gatunek lęgowy, występuje także w parkach i na wysadzanych wzdłuż dróg i w osiedlach topolach. Na Pojezierzu znany dotąd tylko z Olsztyna.

Tolkmiecko pow. Elbląg, 10 VI 1966, *Populus nigra* — fund., al.

4. *Pemphigus populinigrae* (SCHRK.). Pospolity w całej Polsce; znany z Pojezierza dotąd tylko z Olsztyna.

Tolkmiecko pow. Elbląg, 10 VI 1966, *Populus nigra* — fund., al.

5. *Pemphigus spyrothecae* PASS. Bardzo pospolity gatunek, występujący głównie w parkach, osiedlach i na przydrożach; pierwotnie związany z lęgami. Na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Olsztyna.

Tolkmiecko pow. Elbląg, 10 VI 1966, *Populus nigra* — fund., juv.

6. *Smynthuroides betae* WESTW.* Bardzo rzadki gatunek, znany u nas dotąd zaledwie z trzech stanowisk (Warszawa, Wrocław, Przemyśl), nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Olsztyn, 6 VI 1968, *Matricaria discoidea* — apt.

7. *Myzocallis castanicola* BAKER* Gatunek u nas dość rzadki i znany głównie z zachodniej części kraju, gdzie występuje w grądach i borach mieszanych. Nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Bryńsk pow. Działdowo, 17 VI 1967, *Quercus petraea* — al.

8. *Therioaphis trifolii* (MONELL). Dość pospolity, związany z koniczyną

i lucerną. Występuje głównie na łąkach i pastwiskach oraz na uprawach lucerny siewnej i koniczyny. Na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Olsztyna i Kaletnika pow. Suwałki.

Stare Jablonki pow. Ostróda, 14 VI 1965, *Trifolium repens* – al.

9. *Trichocallis caricis* (MORDV.). Rzadki gatunek związany głównie z kwaśnymi łąkami i torfowiskami. Z Pojezierza wykazany z Olsztyna pod nazwą *Allaphis thripsoides* (H. R. L.).

Ługwałd pow. Olsztyn, 7 VIII 1966, *Carex* sp. – apt.

10. *Thripsaphis caricicola* (MORDV.). Bardzo rzadki gatunek, znany u nas zaledwie z dwóch stanowisk. Związany z torfowiskami i kwaśnymi łąkami. Z Pojezierza Mazurskiego wykazany (HUCULAK 1966) pod nazwą *Synthripsaphis gelrica* (H. R. L.) z rezerwatu Redykajny pod Olsztynem.

Olsztyn-Kortowo, 30 VII 1966, *Carex vesicaria* – apt.; 6 VIII 1966, *C. vesicaria* – apt.; 7 IX 1966, *C. rostrata* – apt.; 24 IX 1966, *C. vesicaria* – apt., ♀.

11. *Subsaltusaphis ornata* (THEOB.). Rzadki u nas gatunek, znany na Pojezierzu Mazurskim tylko z Ługwałdu pow. Olsztyn.

Olsztyn-Kortowo, 3 VIII 1966, *Carex acutiformis* – apt.

12. *Nevskyella fungifera* (OSSIANN.)*^{**} Gatunek nowy dla fauny Polski i znany poza tym jedynie ze Szwecji.

Olsztyn-Kortowo, 9 VI 1967, *Carex caryophyllea* – apt., al.

13. *Sipha arenarii* MORDV.* Gatunek charakterystyczny dla wydm nadmorskich i pospolity na wybrzeżu, w głębi łądu rzadki. Nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Olsztyn-Dajtki, 21 V 1967, *Elymus arenarius* – apt.

14. *Sipha glyceriae* (KALT.). Pospolity nad brzegami wód i na podmokłych łąkach, ale na Pojezierzu znany dotąd tylko z Ługwałdu pow. Olsztyn.

Olsztyn-Kortowo, 19 VIII 1965, *Carex gracilis* – apt.

15. *Neotrama caudata* (DEL GU.)* Bardzo rzadki gatunek, znany u nas dotąd wyłącznie z Warszawy. Występuje na suchych pastwiskach i murawach kserotermicznych.

Okolice Reszla pow. Biskupiec, 15 V 1958, *Leontodon autumnalis* – apt.

16. *Trama rara* MORDV.* Rzadki gatunek, znany u nas zaledwie z trzech stanowisk. Nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Worplawki pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Taraxacum officinale* – apt.

17. *Trama troglodytes* v. HEYD. Pospolity w całej Polsce, ale z Pojezierza znany dotąd tylko z Olsztyna.

Worplawki pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Sonchus arvensis* – apt.

18. *Cinara costata* (ZETT.). Dość pospolity gatunek, związany z borami świerkowymi, ale z Pojezierza znany dotąd tylko z Olsztynka pow. Ostróda i Olsztyna.

Stare Jablonki pow. Ostróda, 14 VI 1965, *Picea abies* – apt.

19. *Cinara juniperi* (DEGEER). Pospolity w całej Polsce gatunek związany z jałowcami. Z Pojezierza notowany dotąd z Olsztynka pow. Ostróda oraz z Jabłoni pow. Pisz.

Olsztyn, 30 V 1967, *Juniperus communis* – apt.

20. *Cinara pinea* (MORDV.). Gatunek charakterystyczny dla borów sosnowych, zwłaszcza suchych, porastających wydmy. Na Pojezierzu dość pospolity i notowany z następujących stanowisk: Olsztyn, Pasym pow. Szczytno, Olsztynek pow. Ostróda, Lipińskie Małe pow. Elk, Kaletnik pow. Suwałki.

Wielbark pow. Szczytno, 11 VIII 1966, *Pinus sylvestris* – apt.

21. *Cinara pini* (L.). Pospolity w Polsce gatunek borowy, znany na Pojezierzu z Olsztyna, Lipińskich Małych pow. Elk i Kaletnika pow. Suwałki.

Pasym pow. Szczytno, 27 VI 1966, *Pinus sylvestris* – apt.

22. *Pterocomma salicis* (L.). Dość pospolity, charakterystyczny dla łągów i zarośli wierzbowych, występujący także na pobrzeżu lasów i w parkach. Na Pojezierzu notowany z Ługwałdu pow. Olsztyn, Starych Jabłonek pow. Ostróda i Lipińskich Małych pow. Elk.

Olsztyn-Kortowo, 11 V 1965, *Salix viminalis* – fund., apt.; 15 VI 1965, *Salix cinerea* – apt.

23. *Hyalopterus pruni* (GEOFF.). Pospolity w całym kraju szkodnik śliw, migrujący wiosną na trzciny. Na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Olsztyna i Łęzan pow. Biskupiec.

Braniewo, 9 IX 1966, *Symphytum officinale* (!) – apt.

24. *Rhopalosiphum padi* (L.). Pospolity w całym kraju szkodnik zbóż i traw nasiennych; wykazany z Pojezierza dotąd jedynie z Olsztyna.

Pozorty pow. Olsztyn, 14 VIII 1964, na trawach – apt.

25. *Paraschizaphis caricis* (SCHOUT.). Gatunek charakterystyczny dla wilgotnych łąk, brzegów wód i turzycowisk. Z Pojezierza Mazurskiego wykazany dotąd tylko z Olsztyna.

Track pow. Olsztyn, 12 VIII 1967, *Carex vesicaria* – apt.

26. *Schizaphis wahlgreni* (OSSIANN.). Bardzo rzadki gatunek torfowiskowy, znany u nas dotąd jedynie z rezerwatu Redykajny pod Olsztynem.

Olsztyn-Kortowo, *Carex vesicaria*, 30 VII 1966 – apt.; 6 VIII 1966 – apt.; 7 IX 1966 – apt., al.; 24 IX 1966 – al.; 26 IX 1966 – apt., al.

27. *Euschizaphis palustris* (THEOB.)* Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego, znany u nas dotąd tylko z okolic Oborników i Trzebini pow. Chrzanów. Charakterystyczny dla bagien.

Olsztyn, 10 VII 1967, *Juncus bifonius* – apt., al.

28. *Aphis acanthoidis* (BÖRN.)* Nowy dla Pojezierza Mazurskiego, znany u nas dotąd tylko z Chrzanowa. *Carduus crispus* nie był dotąd notowany jako roślina żywicielska tego gatunku.

Reszel pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Carduus crispus* (!) – apt.

29. *Aphis balloticola* SZELEG.* Gatunek charakterystyczny dla siedlisk ruderalnych. Nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Lidzbark Warmiński, 12 VI 1967, *Ballota nigra* — apt., al.

30. *Aphis confusa* WALK. Częsty na łąkach i pastwiskach, a także murawach kserotermicznych. Na Pojezierzu notowany dotąd z Ługwałdu pow. Olsztyn i Kaletnika pow. Suwałki.

Olsztyn-Kortowo, 12 VII 1962, *Knautia arvensis* — apt., al.

31. *Aphis craccae* L. Pospolity gatunek łąkowy, występujący także na pastwiskach i przydrożach, ale z Pojezierza wykazany dotąd tylko z Olsztyna.

Na *Vicia cracca*: Pasym pow. Szczytno, 1 IX 1966 i 13 V 1967 — apt., al.; Rosochackie pow. Olecko, 6 VII 1966, apt.; Szarejki pow. Olecko, 17 VIII 1967 — apt.

32. *Aphis craccivora* KOCH. Pospolity gatunek występujący na łąkach, pastwiskach, miedzach, przydrożach i uprawach lucerny. Z Pojezierza wykazany z następujących miejscowości: Brodnica, Stare Jabłonki pow. Ostróda, Olsztyn, Kaletnik pow. Suwałki.

Ilawa, 2 VIII 1966, *Caragana arborescens* — apt., al.; Pasym pow. Szczytno, 11 VII 1967, *Anthyllis vulneraria* — apt., tamże, *Helichrysum arenarium* (!) — apt.

33. *Aphis epilobii* KALT. Występuje pospolicie w lasach bukowych i nad brzegami wód, z Pojezierza wykazany dotąd tylko z Olsztyna.

Przytuły pow. Szczytno, 6 VII 1967, *Epilobium parviflorum* — apt.

34. *Aphis farinosa* GMEL. Pospolity i wszędobyłski gatunek, znany na Pojezierzu z następujących miejscowości: Olsztyn, Olsztynek pow. Ostróda, Kaletnik pow. Suwałki.

Rezerwat Redykajny koło Olsztyna, 15 VI 1965, *Salix* sp. — apt.; Ługwałd pow. Olsztyn, 9 VIII 1964, *Salix* sp. — apt.

35. *Aphis genistae* SCOP. Gatunek charakterystyczny dla suchych borów, na Pojezierzu wykazany dotąd z Piławek pow. Ostróda.

Kaczory pow. Ostróda, 13 VII 1967, *Genista tinctoria* — al., apt.; Plac pow. Szczytno, 7 VII 1967, *G. tinctoria* — al., apt.

36. *Aphis gentianae* BÖRN.** Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany dotąd z RFN, Słowacji, Austrii, Rumunii i europejskiej części ZSRR, głównie z goryczki krzyżowej (*Gentiana cruciata*). *Centaureum umbellatum* jest nową rośliną żywicielską tego gatunku.

Olsztyn, 10 VIII 1967, *Centaureum umbellatum* — apt., al.; 20 IX 1967, *C. umbellatum* — ♀, ♂; 22 IX 1967, *C. umbellatum* — ♀, ♂.

37. *Aphis grossulariae* KALT. Pospolity szkodnik agrestu, migrujący latem na wierzbowkę, ale na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Olsztyna.

Jabłoń pow. Pisz, 29 VIII 1964, *Ribes aureum* — apt.

38. *Aphis lambersi* (BÖRN.). Do niedawna dość u nas rzadki i występujący na pastwiskach, łąkach, przydrożach i miedzach, ale ostatnio obserwowany coraz częściej na uprawach marchwi jadalnej, na której wyrządzać może poważne szkody. Na Pojezierzu znany dotąd tylko z Olsztyna.

Okolice Reszła pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Daucus carota* — apt.

39. *Aphis lotiradicis* STROYAN. Gatunek niedawno opisany z Anglii, znany u nas z Chrzanowa, a pod nazwą „*Aphis loti*” wykazany także z Olsztyna i Rosochadzkiego pow. Olecko (HUCULAK 1967).

Piaski pow. Elk, 17 VIII 1967, *Lotus corniculatus* – apt.

40. *Aphis plantaginis* GOETZE. Dość pospolity na łąkach, pastwiskach, przydrożach i siedliskach ruderalnych, ale na Pojezierzu wykazany dotąd tylko z Olsztyna.

Okolice Reszla pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Plantago media* – apt.

41. *Aphis pomi* DE GEER. Pospolity w całej Polsce szkodnik jabłoni, wykazany z Pojezierza tylko z Olsztyna.

Jabłoń pow. Pisz, 27 VIII 1964, *Spiraea* sp. (!) – apt.

42. *Aphis scaliai arenarii* HOFFM. Podgatunek ten występuje na murawach kserotermicznych, suchych, dobrze nasłonecznionych zboczach, a nawet trawnikach miejskich i znany jest u nas dotąd tylko z Chrzanowa, Warszawy i Olsztyna, skąd wykazany został (HUCULAK 1965) pod nazwą *Aphis medicaginis*.

Stare Jablonki pow. Ostróda, 14 VI 1965, *Medicago falcata* – apt.; Dźwierzuty pow. Szczytno, 5 VII 1967, *M. lupulina* – apt.

43. *Aphis umbrella* (BÖRN.). Pospolity w siedliskach ruderalnych, ale na Pojezierzu znany dotąd tylko z Olsztyna i Myszyńca.

Sterławki pow. Giżycko, 14 VIII 1966, *Malva alcea* – apt.

44. *Protaphis hartigi* (H. R. L.). Dość pospolity gatunek, występujący na ciepłych murawach i suchych, dobrze nasłonecznionych siedliskach w borach i słonecznych wzgórzach, zwykle na chabrze nadreńskim (*Centaurea rhenana*). *Centaurea scabiosa* jest nową rośliną żywicielską dla tego gatunku.

Olsztyn-Dajtki, 9 VII 1967, *Centaurea scabiosa* – al., apt.

45. *Anthemidaphis oligommata* TASHEV.** Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany dotąd wyłącznie z Bułgarii, gdzie żyje na rumianie żółtym (*Anthemis tinctoria*). Krwawnik jest nową rośliną żywicielską dla tego gatunku.

Selwa pow. Nidzica, 9 X 1966, *Achillea millefolium* – ♀; Pasyń pow. Szczytno, 25 IX 1967, *A. millefolium* – 1 apt., ♀.

46. *Absinthaphis judenkoi* (SZELEG.). Bardzo rzadki, ciepłolubny gatunek, wykazany na Pojezierzu Mazurskim tylko z Olsztyna.

Pasyń pow. Szczytno, 1 IX 1966, *Artemisia campestris* – apt.

47. *Ceruraphis eriophori* (WALK.). Dość pospolity na bagnach, torfowiskach i kwaśnych łąkach, ale na Pojezierzu wykazany dotąd tylko z Olsztyna.

Michałki pow. Szczytno, 1 IX 1966, *Carex* sp. – apt.

48. *Dysaphis crataegi aethusae* (BÖRN.)** Podgatunek nowy dla fauny Polski. Znany dotąd tylko z Anglii, Szwecji i NRD. Prawdopodobnie szeroko rozmieszczony w całej Europie, ale dotąd nie odróżniany od podgatunku nominatywnego.

Wielbark pow. Szczytno, 11 VIII 1966, *Aethusa cynapium* – apt., al.

49. *Dysaphis hirsutissima* (BÖRN.). Bardzo rzadki, znany dotąd u nas wyłącznie z Olsztyna.

Reszel pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Anthriscus silvestris* – apt.

50. *Dysaphis lappae* (KOCH). Dość rzadki gatunek ruderalny, znany na Pojezierzu tylko z Olsztyna.

Jeziro Luterskie pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Arctium lappa* – apt.

51. *Dysaphis nevsikii* (BÖRN.)** Gatunek nowy dla fauny Polski. Bardzo rzadki, znany dotąd tylko z Anglii, Austrii i Ukrainy.

Olsztyn-Kortowo, 3 VI 1966, *Heracleum sphondylium* – al., apt.

52. *Brachycaudus cardui* (L.). Pospolity w całej Polsce szkodnik śliw i wektor wielu chorób wirusowych roślin. Z Pojezierza Mazurskiego wykazany dotąd tylko ze Starych Jabłonek pow. Ostróda.

Michałki pow. Szczytno, 1 IX 1966, *Senecio viscosus* – apt.

53. *Brachycaudus helichrysi* (KALT.). Na Pojezierzu Mazurskim dość pospolity i notowany z następujących miejscowości: Olsztyn, Olsztynek i Stare Jabłonki pow. Ostróda. Występuje w sadach, ogrodach, na łąkach, pastwiskach i w siedliskach ruderalnych, a także jako szkodnik roślin szklarniowych.

Gierłoż pow. Kętrzyn, 29 IX 1966, *Myosotis arvensis* – apt.

54. *Brachycaudus lychnidis* (L.). Pospolity w siedliskach ruderalnych w całym kraju, ale na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Olsztyna.

Reszel pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Melandrium album* – apt.

55. *Brachycaudus tragopogonis* (KALT.). Rzadki na Pojezierzu, ciepłolubny gatunek, wykazany tylko z Olsztyna.

Reszel pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Tragopogon pratensis* – apt.

56. *Brachycorynella asparagi* (MORDV.)* Bardzo rzadki, pontyjski gatunek, osiagający w Europie Środkowej północno-zachodnią granicę zasięgu. Nowy dla Pojezierza Mazurskiego i znany u nas dotąd tylko z rezerwatu Grabowiec koło Krzyżanowiec oraz z Poznania.

Olsztyn, 7 VIII 1967, *Asparagus officinalis* – apt.

57. *Diuraphis agrostidis* (MUDDATH)* Bardzo rzadki, znany u nas dotąd z jednego stanowiska w Podkowie Leśnej pod Warszawą.

Olsztyn-Kortowo, 28 VI 1965, *Agrostis alba* – 1 al.

58. *Pseudobrevicoryne buhri* (BÖRN.)* Bardzo rzadki gatunek, znany u nas dotąd tylko z Wielkopolski i Zawoi pod Babią Górą.

Reszel pow. Biskupiec, 15 V 1968, *Barbarea vulgaris* – apt.

59. *Hyadaphis foeniculi* (PASS.). Pospolity w całym kraju gatunek migrujący z wiciokrzewów na rośliny baldaszkowate. Na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Mikołajek pow. Mrągowo.

Olsztyn-Kortowo, 8 VII 1965, *Peucedanum oreoselinum* – apt., al.; 12 X 1965, *Pimpinella saxifraga* – apt., al.

60. *Hyadaphis tataricae* (AJZENB.). Ekspansywny gatunek pochodzenia azjatyckiego, znany na Pojezierzu Mazurskim z Olsztyna, Drużyn pow. Brodnica i Ostrowitego pow. Rypin. Występuje głównie w parkach i zieleńcach miejskich.

Tolkmiecko pow. Elbląg, 27 VII 1966, *Lonicera tatarica* – apt.

61. *Staegeriella necopinata* (BÖRN.)* Dość rzadki, ciepłolubny gatunek, znany u nas z Pienin, Chrzanowa i Wielkopolskiego Parku Narodowego.

Lupowo pow. Szczytno, 5 VII 1967, *Galium verum* – al., apt.

62. *Coloradoa campestellae* OSSIANN. Bardzo rzadki gatunek, znany u nas zaledwie z kilku stanowisk, a na Pojezierzu Mazurskim z Selwy pow. Nidzica. Olsztyn, 10 VII 1967, *Artemisia campestris* – 1 al.

63. *Coloradoa campestris* (BÖRN.). Rzadki gatunek, występujący w suchych, widnych borach sosnowych i na ich obrzeżu, znany na Pojezierzu z Selwy pow. Nidzica.

Olsztyn, 10 VII 1967, *Artemisia campestris* – apt.

64. *Myzaphis rosarum* (KALT.)* Nowy dla Pojezierza Mazurskiego i dość rzadki w całym kraju. Występuje głównie na słonecznych wzgórzach i w ciepłych zaroślach, wyjątkowo w parkach lub ogrodach.

Pasym pow. Szczytno, 11 VII 1967, *Rosa canina* – apt., al.

65. *Chaetosiphon alpestre* H. R. L.* Bardzo rzadki, ciepłolubny gatunek znany w Polsce dotąd tylko z Poznania.

Samlawki pow. Biskupiec, 3 VI 1967, *Potentilla intermedia* – apt., 1 al.

66. *Cavariella aegopodii* (SCOP.). Dość pospolity gatunek, migrujący z wierzb na rośliny baldaszkowate i znany jako szkodnik kminku. Na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Ługwałdu pow. Olsztyn i Kaletnika pow. Suwałki.

Olsztyn-Kortowo, 23 VII 1965, *Cicuta virosa* – apt.

67. *Cavariella theobaldi* (GILL. et BRAGG). Pospolity gatunek na łąkach, pastwiskach, miedzach i przydrożach, ale na Pojezierzu znany dotąd tylko z Olsztyna.

Ługwałd pow. Olsztyn, 9 VIII 1964, *Salix aurita* – apt.

68. *Ovatus insitus* (WALK.)** Gatunek nowy dla fauny Polski. Prawdopodobnie szeroko rozmieszczony w całym kraju, ale dotychczas nie odróżniany lub stale myłony z gatunkiem *O. crataegarius* (WALK.).

Olsztyn, 14 VI 1967, *Sorbus aucuparia* – apt., al.

69. *Phorodon humuli* (SCHRK.). Pospolity na południu kraju szkodnik chmielu. Na Pojezierzu Mazurskim notowany dotąd tylko z Olsztyna.

Stare Jablonki pow. Ostróda, 14 VI 1965, *Prunus domestica* – apt., al.

70. *Capitophorus hippophaes* (WALK.). Dość pospolity na łąkach, pastwiskach i w siedliskach ruderalnych, ale na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Olsztyna.

Braniewo, 9 IX 1966, *Polygonum tomentosum* – apt.

71. *Capitophorus horni gynoxantha* H. R. L.* Rzadki podgatunek, znany u nas dotąd tylko z Poznania i okolic Chrzanowa.

Olsztyn-Krotowo, 21 IX 1964, *Cirsium arvense* — apt.

72. *Pleotrichophorus duponti* H. R. L.* Bardzo rzadki gatunek łąkowy, znany u nas dotąd tylko z Zawoi pow. Sucha Beskidzka.

Olsztyn-Krotowo, 6 VI 1967, *Achillea millefolium* — apt.

73. *Pleotrichophorus glandulosus* (KALT.). Dość pospolity w całym kraju na bylicy pospolitej (*Artemisia vulgaris*). Szarota leśna jest nową rośliną żywicielską dla tego gatunku.

Olsztyn-Kortowo, 19 VI 1967, *Gnaphalium silvaticum* (!) — 2 al., apt.

74. *Pleotrichophorus helichrysi* BOZHKO* Bardzo rzadki gatunek, notowany u nas dotąd tylko z Poznania. Występuje w suchych, ciepłych siedliskach, głównie na piaskach.

Olsztyn-Dajtki, 9 VII 1967, *Helichrysum arenarium* — apt.; Pasym pow. Szczytno, 11 VII 1967, *H. arenarium* — apt.

75. *Pleotrichophorus persimilis* BÖRN.* Pospolity na wydmach nadmorskich, ale w głębi kraju rzadki i znany dotąd tylko z Bydgoszczy i Poznania, gdzie znaleziony został w suchym borze sosnowym i na wydmie.

Olsztyn, 10 VII 1967, *Artemisia campestris* — apt.

76. *Aulacorthum flavum* F. P. MÜLLER. Charakterystyczny dla torfowisk i borów bagiennych, ale na Pojezierzu znany dotąd tylko z Olsztyna.

Rezerwat Redykajny koło Olsztyna, 19 VIII 1965, *Vaccinium uliginosum* — apt.

77. *Aulacorthum solani* (KALT.). Pospolity i polifagiczny gatunek, ale z roślin motylkowych dotąd nie notowany.

Olsztyn-Kortowo, 29 VI 1967, *Trifolium hybridum* (!) — apt.

78. *Acyrtosiphon pelargonii borealis* H. R. L.* Podgatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego, znany u nas dotąd tylko z Mierzei Wiślanej i okolic Chrzanowa. Prawdopodobnie jednak szeroko rozmieszczony w całym kraju.

Olsztyn, 15 V 1967, *Potentilla argentea* — al., apt.; Jamielniki pow. Działdowo, 17 VI 1967, *P. arenaria* — apt.

79. *Acyrtosiphon pisum* (HARRIS). Pospolity w całym kraju szkodnik lucerny i grochu. Częsty także na łąkach, pastwiskach, miedzach i obrzeżach lasu. Na Pojezierzu notowany zaledwie z Olsztyna i Olsztynka pow. Ostróda.

Michałki pow. Szczytno, 1 IX 1966, *Sarothamnus scoparius* — apt., ♀; Zieluń pow. Żuromin, 17 VI 1967, *Cytisus ratisbonensis* — apt.

80. *Subacyrthosiphon cryptobium* H. R. L.** Gatunek nowy dla fauny Polski. Prawdopodobnie gatunek subborealny, znany dotąd z Anglii, Norwegii, Szwecji, Holandii i NRD (Meklemburgia).

Olsztyn-Kortowo, 20 VII 1967, *Trifolium medium* — apt.

81. *Linosophon galii* (MAMONT.)* Bardzo rzadki gatunek leśny, znany u nas dotąd tylko z Pienin.

Olsztyn-Kortowo, 11 VII 1966, *Galium Schultesi* — apt.

82. *Sitobion equiseti* HOLMAN* Prawdopodobnie gatunek borealno-karpacki, znany u nas dotąd tylko z Pienin i Chrzanowa. Nowy dla Pojezierza Mazurskiego, znaleziony tutaj na skraju lasu.

Olsztyn-Kortowo, 12 VII 1967, *Equisetum silvaticum* – apt., al.

83. *Sitobion fragariae* (WALK.). Pospolity gatunek migrujący z jeżyny na trawy, ale na Pojezierzu wykazany dotąd tylko z okolic Olsztyna.

Elk, 22 V 1967, *Rubus caesius* – fund., apt.

84. *Macrosiphoniella funestum* (MACCH.)* Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego, znany u nas dotąd wyłącznie z południowej części kraju.

Olsztyn-Kortowo, 9 V 1967, *Rubus saxatilis* – apt.

85. *Uroleucon cichorii* (KOCH). Pospolity w całym kraju gatunek łąkowy i pastwiskowy, częsty także w siedliskach ruderalnych. Na Pojezierzu notowany dotąd tylko z Łęzan pow. Biskupiec i Starych Jabłonek pow. Ostróda.

Tolkmiecko pow. Elbląg, 27 VII 1966, *Cichorium intybus* – apt., al.

86. *Macrosiphoniella artemisiae* (B. DE F.). Gatunek pospolity u nas w siedliskach ruderalnych w miastach i osiedlach, ale na Pojezierzu znany dotąd tylko z Olsztyna i Kaletnika pow. Suwałki.

Bartąg pow. Olsztyn, 7 VII 1965, *Artemisia absinthium* – apt.

87. *Macrosiphoniella millefolii* (DEGEER). Dość pospolity na krwawniku, ale ze złocienia dotąd u nas nie notowany. Na Pojezierzu znany z Olsztyna i Olsztyńska pow. Ostróda.

Rosochackie pow. Olsztyn, 6 VII 1966, *Chrysanthemum leucanthemum* (!) – al.

88. *Macrosiphoniella tapuskae* (HOTT. et FRIS.). Dość rzadki, ciepłolubny gatunek, znany na Pojezierzu dotąd tylko z Pasymia pow. Szczytno i Kaletnika pow. Suwałki.

Olsztyn-Kortowo, 7 IX 1966, *Achillea millefolium* – apt.

89. *Ramitrichophorus medvedevi* (BOZHKO). Gatunek charakterystyczny dla wydm, szczególnie pospolity na wydmach nadmorskich. Na Pojezierzu Mazurskim notowany dotąd tylko z Olsztyna.

Sterławki pow. Giżycko, 14 VIII 1966, *Helichrysum arenarium* – apt.

90. *Masonaphis azaleae* (MASON)* Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego, występujący wyłącznie w szklarniach i pomieszczeniach zamkniętych. Znany w Polsce dotąd tylko z Warszawy.

Olsztyn-Kortowo, 12 VII 1967, w szklarni na *Azalea* sp. hort. – apt.

PIŚMIENNICTWO

- BERLIŃSKI K. 1962. Charakter gradacji mszyc ziemniaczanych w zależności od warunków ekologicznych Pomorza Wschodniego. Zeszyty nauk. WSR, Olsztyn, **12**: 191-193.
- DAMPF A. 1908. Über ostpreussische *Chermes*-Arten. Schrift. physik.-ök. Ges. Königsberg, **48**: 351-360.
- HUCULAK S. 1965. Mszyce (*Homoptera*, *Aphidoidea*) Pojezierza Mazurskiego. Fragm. faun., Warszawa, **12**: 207-236.
- HUCULAK S. 1966. Mszyce (*Homoptera*, *Aphidodea*) Pojezierza Mazurskiego. II. Fragm. faun., Warszawa, **13**: 115-130.
- HUCULAK S. 1967. Mszyce (*Homoptera*, *Aphidodea*) Pojezierza Mazurskiego. III. Fragm. faun., Warszawa, **14**: 93-131.
- HUCULAK S. 1968. Eine neue Gattung und vier neue Blattlausarten (*Homoptera*, *Aphididae*) aus Polen. Ann. zool., Warszawa, **25**: 425-451.
- MICHNO-ZATORSKA Z. 1966. Materiały do znajomości wyrośli (zoocecidów) Pomorza. Część I. Stud. Soc. Sci. tor. (D), Toruń, **7**: 153-284.
- NEUMANN R. 1857. Die Blattläuse der Provinz Preussen. Neue preuss. prov. Blätt., Königsberg, **11**: 170-178.
- RIECH F. 1927. Biologie und Faunistik ostpreussischer Blattläuse. Schrift. phys.-ök. Ges., Königsberg, **67**: 149-151.
- SZELEGIEWICZ H. 1961a. Die polnischen Arten der Gattung *Chaitophorus* KOCH (*Homoptera*, *Aphididae*). Ann. zool., Warszawa, **19**: 229-351.
- SZELEGIEWICZ H. 1961b. Przyczynek do znajomości fauny mszyc (*Homoptera*, *Aphidina*) Suwalszczyzny. Pol. Pismo ent. (A), Wrocław, **31**: 67-76.
- SZELEGIEWICZ H. 1962. Materiały do poznania mszyc (*Homoptera*, *Aphididae*) Polski. I. Podrodzina *Lachninae*. Fragm. faun., Warszawa, **10**: 63-98.
- SZELEGIEWICZ H. 1963. Materiały do fauny mszyc (*Homoptera*, *Aphididae*) Polski. Fragm. faun., Warszawa, **10**: 473-479.
- SZELEGIEWICZ H. 1965. Mszyce (*Homoptera*, *Aphididae*) nowe dla fauny Polski. Fragm. faun., Warszawa, **12**: 31-42.
- SZELEGIEWICZ H. 1966. Ergänzungen zur Blattlausfauna (*Homoptera*, *Aphididae*) Polens. Fragm. faun., Warszawa, **12**: 429-455.
- SZELEGIEWICZ H. 1967. Materiały do fauny mszyce (*Homoptera*, *Aphidodea*) Polski. II. Fragm. faun., Warszawa, **14**: 45-91.
- SZELEGIEWICZ H. 1968. Mszyce - *Aphidodea*. Katalog fauny Polski, XXI, 4. Warszawa, 316 pp.
- SZULCZEWSKI J. W. 1936. Wykaz wyrośli (zooecidia) zebranych w okolicy Myszynca na Kurpiach. Spraw. Kom. fizjogr. PAU, Kraków, **70**: 111-128.
- TASCHENBERG E. L. 1865. Naturgeschichte der wirbellosen Thiere, die in Deutschland sowie in den Provinzen Preussen und Posen den Feld-, Wiesen- und Widenpflanzen schädlich werden. Leipzig, 288 pp.

РЕЗЮМЕ

[Заглавие: Материалы по фауне тлей (*Homoptera, Aphidodea*) Мазурского поозерья]

Автор рассматривает 90 видов тлей, найденных на Мазурском поозерье, из которых 32 вида не были известны из этого региона страны (в списке обозначены звездочкой), а 6 видов и один подвид [*Nevskyella fungifera* (OSSIANN.), *Aphis gentianae* BÖRN., *Anthemidaphis oligommata* TASHEV, *Dysaphis crataegii aethusae* (BÖRN.), *Dysaphis nevkii* (BÖRN.), *Ovatus insitus* (WALK.) и *Subacyrthosiphon cryptobium* H.R.L.] не были известны из Польши (в списке обозначены двумя звездочками). Приведенная в статье карта иллюстрирует неравномерность познания тлей в отдельных районах Мазурского поозерья (сетка UTM), которое считается лучше всего изученным с точки зрения афидофауны регионом Польши.

SUMMARY

[Title: Contributions to the fauna of aphids (*Homoptera, Aphidodea*) of the Masurian Lakes district]

The autor lists 90 species of aphids found in the Masurian Lakes district in northern Poland, among them 32 species (in the list marked with an asterisk) new to this region, and 6 species and one subspecies [*Nevskyella fungifera* (OSSIANN.), *Aphis gentianae* BÖRN., *Anthemidaphis oligommata* TASHEV, *Dysaphis crataegi aethusae* (BÖRN.), *Dysaphis nevkii* (BÖRN.), *Ovatus insitus* (WALK.), and *Subacyrthosiphon cryptobium* H. R. L.], marked with two asterisks, new to the fauna of Poland. The enclosed map presents the unequal state of knowledge of the aphids in the particular areas (UTM grid) of the Masurian Lakes district, aphidologically the best explored region of Poland.

RESUME

Abstract of the article. The article discusses the historical geography of Poland, focusing on the changes in the borders and administrative divisions of the country over time. It mentions the role of the Polish-Lithuanian Commonwealth and the impact of various historical events on the territory of Poland. The text is written in a formal, academic style.

BIBLIOGRAPHY

- List of references cited in the article, including works by various authors on Polish history and geography.

Redaktor pracy – prof. dr A. Riedel

Prof. Dr. A. ...